

FELSEFE GAZETESİ

CİLT: 7 | SAYI: 01 SİYASET FELSEFESİ ÖZEL EKİ HAZIRLAYAN: İLKER ÜNSAL

TEMEL KAVRAMLAR VE TANIMLAR

Siyaset Felsefesi

Devletin doğasını, toplumun nasıl yönetilmesi gerektiğini, ideal bir düzenin nasıl olacağını, yöneten ile yönetilen arasındaki ilişkileri sorgulayan felsefi disiplindir. Sadece teorik değil, pratik yaşamla da bağlantılıdır.

Siyaset (Politika)

Genel anlamıyla "devlet işlerinin yürütülmesi"dir. Antik Çağ'da "polis" adı verilen şehir devletlerinin yönetimi için kullanılan bir kavramdır. Aristoteles'e göre siyaseti, yurttaşları ilgilendiren meseleler ve devlet yönetimi oluşturur.

Devlet

Belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan, aralarında dil, kültür, tarih vb. birliktelik bulunan insanlardan oluşan siyasi örgütlenmedir.

İktidar

Toplumun yönetme gücü ve yetkisidir. Siyaset felsefesinde bu gücün kaynağı ve sınırları tartışılır.

Meşruiyet

İktidarın kaynağına uygun olması ve hukuki/ahlaki açıdan geçerliliğidir. Örneğin; kaynağı halk olan bir iktidar, halkın haklarını gözettiği sürece meşrudur.

DOĞAL BİR KURUM OLARAK DEVLET

Genel Yaklaşım

Devletin, insanın mutluluğu ve iyi yaşaması için doğal ve zorunlu bir organizma olduğunu savunan yaklaşımdır. Temsilcileri: Platon, Farabi, İbni Haldun.

Platon'un Devlet Anlayışı

Devlet, ihtiyaçları karşılamak için var olan bir organizmadır. Üç kısımdan oluşur: Yöneticiler (beyin/yönetim), Askerler (kalp/savunma) ve İşçiler (ayaklar/üretim).

Farabi'nin Devlet Anlayışı

Devlet, insan vücudundaki organlar gibi çeşitli görevleri üstlenen yapılardan oluşur. En üstte peygamber gibi erdemli bir yönetici bulunur.

İbni Haldun ve "Asabiyet"

Devlet, bir topluluğun diğeri üzerindeki egemenliğinden doğar. "Asabiyet" (toplumsal dayanışma ve birlik), iktidarı elde etmeyi sağlar. Devlet, zayıf olanları kuvvetlilere karşı korur.

YAPAY BİR KURUM OLARAK DEVLET

Sözleşme Kuramı

Devletin, insanların doğa durumundaki güvensizlikten kurtulmak için karşılıklı anlaşmaları (toplumsal sözleşme) sonucu oluşturduğu yapay bir kurum olduğunu savunan görüştür.

Epiküros'un Anlayışı

İnsanlar, çıkarlarını korumak ve güvende olmak için aralarındaki bir sözleşme ile devleti kurarlar.

T. Hobbes ve "Leviathan"

İnsanlar doğa hâlinde birbirine karşı acımasızdır. Güçsüzler, korunmak için haklarını "Leviathan" adlı güçlü yapıya (devlete) devreder.

J. Locke'un Sözleşme Anlayışı

İnsanlar doğa hâlinde özgür ve eşittir. Doğal haklarını (yaşam, özgürlük, mülkiyet) güvence altına almak için toplumsal sözleşme ile devleti kurarlar.

J. J. Rousseau ve "Genel İrade"

İnsanlar doğuştan özgürdür. "Genel irade"nin oluşturduğu sözleşme ile devlet varlık bulur. Amaç bireylerin özgürlüğünü ve haklarını korumaktır.

EGEMENLİĞİN KAYNAĞI VE YÖNETİM BİÇİMLERİ

Tanrı Temelli Yaklaşım (Teokrasi)

Yönetme yetkisinin ilahi bir güç tarafından verildiğine inanılan sistemdir. Yönetici Tanrı'nın temsilcisidir. Augustinus (Devletin dini kurallara uygun yönetilmesi) ve Gazali (Devlet dinin bekçisidir) bu görüştedir.

Aristokrasi

Yönetme yetkisinin zenginlik, eğitim veya soy avantajına sahip seçkin bir gruba ait olmasıdır. (Aristoteles: Yönetim uzmanlara ve bilginlere bırakılmalıdır).

Demokrasi

Toplumun her kesiminin yönetimde söz sahibi olmasıdır. Yetki, halkın seçtiği temsilcilere verilir. İktidarın meşruiyeti halkın hak ve çıkarlarını korumasına bağlıdır.

İnsan Temelli Yaklaşım

İktidarın kaynağını insana, topluma veya dünyevi güçlere dayandıran yaklaşımdır. Aristokrasi, Monarşi ve Demokrasi bu kapsama girer.

Monarşi

Bir kişinin egemen olduğu yönetim biçimidir. (Machiavelli: Devletin gücü için "prens" adı verilen kişinin mutlak egemen olması gerekir).

İDEAL DÜZEN VE ÜTOPYALAR

İdeal Düzen Problemi

Toplumun ve devletin nasıl daha adil ve ahlaki bir şekilde düzenlenebileceği sorunsalıdır.

Anarşizm

Siyasi otoritenin bulunmadığı, insanların özgürce ve erdemli bir yaşam sürdüğü düzeni savunur. Devletin ve düzenin gerekliliğini reddeder.

Liberalizm (Özgürlük Temelli)

İdeal düzenin insanın dinî, siyasi ve ekonomik özgürlüğü ile mümkün olduğunu savunur. Bireyin çıkarları, devletin çıkarlarından üstündür.

Sosyalizm (Eşitlik Temelli)

İdeal düzenin insanlar arasında eşitliğin sağlanmasıyla (üretim araçlarının ortak mülkiyeti ile) oluşacağını savunur.

Sosyal Devlet (Adalet Temelli)

İdeal düzene toplumsal adaletin sağlanmasıyla ulaşılabileceğini savunur. Eşitlik ve özgürlüğü dengelemeye çalışır; devlet imkânları adil dağıtır.

Ütopya Kavramının Kökeni

İlk ütopya örneği Platon'un "Devlet" adlı eseridir. Ancak "Ütopya" kavramını ilk kez kullanan düşünür Thomas More'dur.

İstenilmeyen Ütopyalar (Distopya)

Ütopyanın tam tersi olarak; korku, baskı, adaletsizlik, kıtlık, katı kontrol ve özgürlük kısıtlamalarının egemen olduğu karanlık kurgusal toplum tasvirleridir.

Ütopya

Gerçekte var olmayan, gerçekleşmesi mümkün olmayan ancak ideal bir toplumsal düzeni tasvir eden kurgusal hayali yer veya durumlardır.

İstenilen Ütopyalar

Bireylerin güvenli, adil, eşit ve refah içinde yaşadığı; savaşların olmadığı, kaynakların adil dağıtıldığı, doğayla uyumlu kurgusal düzenlerdir.